VTT:n asiantuntijalausunto

EJ 2/2025 vp - E 31/2024 vp Ennakkovaikuttaminen tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen (2028–)

Talousvaliokunta 22.5.2025

VTT kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. VTT on yksi Euroopan johtavista tutkimuslaitoksista ja Suomen suurin EU-tutkimusrahoituksen saaja.

VTT:n päähuomiot

E-jatkokirjeessä myönteistä on:

- kilpailukyvyn, innovaatioiden ja teknologioiden korostaminen. VTT painottaa, että kunnianhimoisella, pitkäjänteisellä ja ennustettavalla tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiorahoituksella (TKI) sekä TKI-toiminnan laadun (excellence) korostamisella on tärkeä merkitys EU:n pitkän aikavälin kilpailukyvyn vahvistamisessa.
- tutkimustulosten ja innovaatioiden skaalaamiseen, hyödyntämiseen ja kaupallistamiseen liittyvät painotukset. On tärkeää huomioida, että se edellyttää kannusteita (avustukset) tutkimustoimijoiden ja yrityskentän väliseen pitkäjänteiseen yhteistyöhön (ml. teknologiainfrastruktuurit).
- tavoite yksinkertaistaa tulevaa rahoituskehystä ja vähentää sen aiheuttamaa hallinnollista taakkaa.

E-jatkokirjeessä tulisi kuitenkin vahvemmin korostaa seuraavia näkökulmia:

- elinkeinoelämän uudistuminen ja Euroopan kilpailukyvyn vahvistaminen edellyttävät tutkimus- ja yritystoimijoiden pitkäjänteistä yhteistyötä (ml. teknologiainfrastruktuurit).
- synergioita kansallisen ja EU-tason politiikkojen välillä tulisi lisätä, jotta voidaan vahvistaa EU-rahoituksen vaikuttavuutta ja suunnata julkisia panostuksia tehokkaasti valittujen prioriteettien mukaisesti. EU-rahoituksen saaminen vaatii yhä useammin kansallista yhteisrahoitusta, mikä myös edellyttää kansallisten ja EU-tavoitteiden tiivistä yhteensovittamista sekä ajoissa päätettyä yhteisrahoitusta.

VTT keskittyy lausunnossaan erityisesti E-jatkokirjeen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa, teknologiakehitystä ja kilpailukykyä käsitteleviin osioihin, rahoituskehyksen rakenteeseen ja lopuksi lyhyesti muihin politiikka-aloihin.

VTT:n huomiot E-jatkokirjeen eri osioihin

<u>Tulevan rahoituskehysehdotuksen mahdollinen rakenne</u>

VTT kannattaa tavoitetta yksinkertaistaa tulevaa rahoituskehystä ja vähentää eri rahoitusohjelmiin liittyvää hallinnollista taakkaa. VTT tukee E-jatkokirjeen kantaa, jonka mukaan *”Suomen läpileikkaavana tavoitteena on, että EU-rahoituksen toimeenpanosta ja valvonnasta johtuvaa hallinnollista taakkaa ja kustannuksia tulisi vähentää.”* Osana rahoituskehyksen yksinkertaistamista ja hallinnollisen taakan keventämistä, eri EU-rahoitushauissa, joissa on samanlaiset tavoitteet tai joissa

tarvitaan myös kansallista omarahoitusta, tulisi käyttää **yhtenäisiä rahoitusehtoja** riippumatta rahoituksen lähteestä. Eri rahoitusohjelmien välillä ei tulisi myöskään olla suuria eroja rahoituksen raportoinnin ja sen yksityiskohtaisuuden suhteen.

Suomen hallituksen tavoitteena on kaksinkertaistaa Suomeen ohjautuvan EU:n T&K-rahoituksen määrä. Eri rahoitusohjelmien rahoitusehdoissa olevat eroavaisuudet (esim. omarahoitusosuuden määrä, raportointiin liittyvät yksityiskohdat) tekevät kuitenkin EU-rahoituksen hyödyntämisestä haasteellista. EU-rahoituksen myöntämisessä suuntauksena on edellyttää yhä useammin kansallista yhteisrahoitusta (*co-funding*). Tämä edellyttää puolestaan kansallisten ja EU-tavoitteiden yhä tiiviimpää yhteensovittamista ja yhteisrahoituksesta päättämistä oikea-aikaisesti.

E-jatkokirjeen mukaan ”*Osana ennakkovaikuttamista Suomi tukee kehyksen rakenteen yksinkertaistamista ja rahoitusohjelmien määrän vähentämistä yhdistämällä politiikkasektoreita ja ohjelmia laajemmiksi kokonaisuuksiksi*.” VTT katsoo, että joidenkin nykyisten **rahoitusohjelmien yhdistäminen tai linkittäminen** voi tukea rahoituskehyksen yksinkertaistusta, mikäli samalla voidaan yhdenmukaistaa rahoitussääntöjä ja poistaa eroavaisuuksia eri rahoitusohjelmien ja -ehtojen välillä.

EU:n on varauduttava mahdollisiin yllättäviin tapahtumiin ja tarpeisiin, ja rahoituskehyksen on tärkeää tarjota tähän keinoja. **Joustavuuden** lisääminen rahoituskehyksessä ei saa kuitenkaan tarkoittaa EU:lle keskeisten prioriteettien rahoituksen ennakoitavuuden heikkenemistä (esimerkiksi uudelleenkohdentamalla muihin tarkoituksiin EU:n TKI-toimiin korvamerkittyä rahoitusta). Mikäli varojen uudelleenkohdentamista tapahtuu, se ei saa toteutua Euroopan kilpailukyvyn kannalta keskeisten ohjelmien, kuten tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman rahoitusta leikkaamalla.

VTT yhtyy E-jatkokirjeen kantaan, jonka mukaan ”*Suomi pitää välttämättömänä **EU-rahoituksen painopisteiden priorisointia**. Suomi katsoo, että varoja tulisi kohdentaa nykyistä vahvemmin valittujen strategisten prioriteettien mukaisesti. Lisäksi on tärkeää varmistaa EU-rahoituksen nykyistä vahvempi yksityistä rahoitusta vivuttava vaikutus*.” VTT katsoo, että EU:n lisäarvoa luodaan **keskittämällä EU-rahoitus nykyistä selvästi vahvemmin eurooppalaisiin julkishyödykkeisiin**, kuten tutkimukseen ja kehitykseen, ilmastonmuutoksen hillitsemiseen sekä sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen.

Kilpailukyky

EU:n kilpailukykyä kehitettäessä painopisteen on oltava uudistumisessa ja innovoinnissa. EU:n TKI-toimintaan suunnatun rahoituksen tulee olla riittävää, tasapainoista ja vakaata. TKI-rahoitusta tulisi erityisesti suunnata radikaaleihin innovaatioihin tähtäävään kunnianhimoiseen ja pitkäjänteiseen yhteistyöhön tutkimustoimijoiden ja yrityskentän välillä sekä tutkimustulosten kypsyttämistä, skaalaamista ja kaupallistamista edistäviin toimiin.

Teknologiaosaaminen on strategisen kilpailukyvyn keskiössä. Monet maat pyrkivät turvaamaan pääsyn kriittisiin teknologioihin sekä varmistamaan niiden kehityksen ja teknologisen edelläkävijyyden. Euroopan on tärkeää pysyä mukana globaalissa kilpailussa ja varmistaa oma kyvykkyys kriittisissä teknologioissa. EU:lla on mahdollisuus nousta edelläkävijäksi useilla keskeisillä teknologisen osaamisen alueilla ja synnyttää osaamisen ympärille ekosysteemejä uusien innovaatioiden kehittämiselle, jos panostamme strategisen kilpailukykymme kannalta lupaavimpiin teknologiaosaamisen alueisiin. Jotta eurooppalaiset toimijat ovat kilpailukykyisiä tulevaisuudessa ja elinkeinoelämämme voi uudistua, on tärkeää panostaa EU-tasolla tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan ja teknologioiden kehitykseen. **E-jatkokirjeen kilpailukykyä koskevassa kannassa korostetaan onnistuneesti TKI-toiminnan ja eri murrosteknologioiden merkitystä.**

VTT tukee vahvasti E-jatkokirjeen kantaa, jonka mukaan ”*tutkimus-, kehitys-, ja innovaatiorahoituksen osuutta kehyksessä tulisi kasvattaa*”. Lisäksi VTT yhtyy E-jatkokirjeen kantaan, jonka mukaan ”*Suomelle on kuitenkin ensisijaista, että tutkimus-, kehitys-, ja innovaatiorahoituksen säilyminen avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun perustuvana EU-rahoituksena turvataan*.” **VTT korostaa Euroopan pitkän aikavälin kilpailukyvyn vahvistamista, kunnianhimoista, pitkäjänteistä ja ennustettavaa TKI-rahoitusta. EU:n tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman pitää pohjata korkeaan toiminnan laatuun (*excellence*).** VTT yhtyykin E-jatkokirjeen kantaan, jonka mukaan ”*Suomen näkemyksen mukaan jäsenvaltioiden EU:n kehittyneisyyserojen tasaamiseen tulisi vastata ensisijaisesti koheesiopolitiikan keinoin*”.

VTT:n näkemyksen mukaan tulevalla rahoituskehyskaudella tulee olla **selkeä kohdennettu (*ringfenced*) kokonaisuus ja rahoitus EU:n tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmalle** (nyk. Horisontti Eurooppa), joka on toiminut 40 vuoden ajan yhtenä EU:n tärkeimmistä rahoitusohjelmista Erasmus-ohjelman tavoin. Tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman erityispiirre on EU:n laajuisten verkostojen sekä rajat ylittävän TKI-yhteistyön tukeminen, mitä mikään yksittäinen maa ei tee. Suomalaisyritysten ja tutkimusorganisaatioiden osallistuminen EU:n rahoittamiin yhteishankkeisiin on tuonut merkittävää lisäarvoa. Tämä näkyy esimerkiksi vetytalouden edistämisessä Itämeren alueella, uusien 6G-verkkojen ja palveluiden kehittämisessä, merenkulun kestävyyden parantamisessa uudistettujen moottoreiden avulla sekä biopohjaisten innovaatioiden ja eurooppalaisen kvanttialan kehityksessä.

E-jatkokirjeen mukaan ”*Komission tavoitteena on, että [eurooppalaisesta kilpailukyky-] rahastosta kohdennettaisiin jatkossakin avustuksia ja lainatakauksia eri sisällöllisten rahoitusikkunoiden kautta*.” sekä ”*Komission alustavassa ajattelussa nykyisen Horisontti Eurooppa -ohjelman perustutkimusrahoitusta (nk. Pilari I) myös vahvistettaisiin. Sen sijaan, ohjelman muita osia uudistettaisiin vielä yksilöimättömällä tavalla. Komissio on hyvin epävirallisesti todennut, että tulevassa TKI-rahoituksessa olisi neljä painopistealuetta, joista yksi olisi puolustus*.” Tässä yhteydessä VTT korostaa tutkimusorganisaatioille **TKI-työhön suunnattavien avustusten (*grants*) merkitystä**. VTT katsoo, että vaikka **kilpailukykyrahaston luominen** voi tarjota joustavuutta ja vahvempaa linkitystä EU:n politiikkatavoitteiden ja TKI-rahoituksen välille, se ei saa samaan aikaan heikentää TKI-rahoituksen ennakoitavuutta, koherenssia tai yhteistyötä korostavan TKI-työn ja -rahoituksen roolia. Jos ”TKI-elementti” jakautuu usealle erilliselle painopistealueelle kilpailukykyrahaston sisällä ilman yhtenäistä visiota, riskinä on, että EU heikentää kykyään saavuttaa pitkän aikavälin kilpailukykytavoitteensa. Mikäli komission ehdotus TKI-rahoituksen jakautumisesta eri painopistealueille realisoituu, VTT korostaa **rajat ylittävän tutkimusyhteistyön (*collaborative research*) sekä teknologioiden kehittämisen** keskeistä merkitystä Euroopan kilpailukyvyn kehittämisessä.

Eurooppalaisen elinkeinoelämän uudistumisen kannalta on kriittisen tärkeää, että EU:ssa panostetaan **tutkimustulosten pohjalta tehtävää kehitystyöhön, teknologioiden kypsyttämisen, niiden toimivuuden demonstrointiin, skaalaamiseen ja pilotointiin soveltuvissa ympäristöissä**. VTT tukeekin vahvasti E-jatkokirjeen kantaa, jonka mukaan ”*Suomelle on keskeisintä, että tulevaa tutkimus- ja innovaatiorahoitusta painotettaisiin erityisesti vaiheeseen, jossa keskitytään tutkimustulosten ja innovaatioiden skaalaamiseen, hyödyntämiseen ja kaupallistamiseen (etenkin nykyinen Horisontti Eurooppa-ohjelman Pilari II), joka on EU:ssa nykyisellään keskeinen haaste*.” EU:ssa etenkin yritysten T&K-investoinnit ovat selvästi alhaisemmat kuin sen kansainvälisillä kilpailijoilla, ja siksi tarvitaan kannustimia, joiden avulla eurooppalaiset yritykset voivat investoida uudistumiseen TKI:n avulla. Suuremmat T&K-menot eivät ole itsetarkoitus, vaan edellytys innovatiivisten ratkaisujen tarjoamiselle Euroopan kiireellisimpiin teollisiin ja yhteiskunnallisiin haasteisiin, joilla turvataan EU:n tuottavuus, kilpailukyky ja suvereniteetti tulevina vuosina.

Uusien teknologioiden kehittämiseen keskeisesti liittyvät erilaiset **tutkimus- ja teknologiainfrastruktuurit sekä pilotointiympäristöt** ovat välttämättömiä teknologioihin pohjautuvien ratkaisuiden kehittämiselle, skaalaamiselle ja kaupallistamiselle. TKI-toiminnassa käytettävien erilaisten yhteiskäyttöisten tutkimus-, teknologia- ja pilotointi-infrastruktuurien pitkäjänteinen kehittäminen, ylläpito, parannukset ja päivittäminen vastaamaan innovaatioekosysteemien tarpeita on tärkeää. Korkeatasoiset infrastruktuurit houkuttelevat osaajia ja yrityksiä, ja vahvoja osaamiskeskittymiä syntyykin laadukkaiden infrastruktuurien ympärille. Kaupalliset sovellukset eivät synny tyhjiössä. Teknologia- ja pilotointi-infrastruktuurit ovat tärkeitä pk- ja start-up-yrityksille niiden innovaatioiden, kapasiteetin ja kyvykkyyden testaamisessa, uusien teknologioiden validoinnissa ja tuotteiden ja palveluiden markkinoille saattamisessa. **VTT katsoo, että EU-tasolla tulee investoida huipputason tutkimus- ja teknologiainfrastruktuureihin, ml. pilotointiympäristöihin. Niiden avulla voidaan vauhdittaa teollisesti hyödynnettävien ratkaisujen kaupallistamista, teollisuuden uudistumista ja turvata riittävät kehitys- ja testausmahdollisuudet ja niiden saavutettavuus Euroopassa.** Tämä vahvistaa eurooppalaisten yritysten TKI-toimintaan perustuvaa kilpailukykyä ja uusiin teknologioihin pohjautuvien yritysten sekä työpaikkojen syntymistä.

E-jatkokirjeessä todetaan, että ”*komissio on ehdottamassa uutta kilpailukyvyn koordinaatiovälinettä EU:n strategisten investointien osalta. Välineellä vahvistettaisiin EU-politiikkatavoitteiden toimeenpanoa.*” ja että kyseinen koordinaatioväline voisi olla nykyisen **STEP-kehysvälineen** tyyppinen. VTT pitää yleisesti kannatettavina STEP-kehysvälineen tavoitteita vahvistaa investointeja kriittisiin teknologioihin, lisätä EU:n turvallisuutta sekä lisätä kilpailukykyä ja vähentää EU:n strategisia riippuvuuksia. Mikäli STEP-kehysvälineen mallia hyödynnetään tulevassa rahoituskehyksessä, tulisi selkeyttää siihen liittyvät valtiontuen tulkintaan liittyvät kysymykset.

E-jatkokirjeen mukaan ”*Viimeisimpien alustavien tietojen mukaan kilpailukykyrahastosta voitaisiin tässä tarkoituksessa rahoittaa erityisesti nk. IPCEI-hankkeita (Important Projects of Common European Interest) eli nykyisellään jäsenvaltioiden itsensä rahoittamia yhteishankkeita, joihin sovelletaan valtiontukisääntöpoikkeusta*”. VTT katsoo, että **IPCEI-hankkeisiin** tulisi läheisesti sisältyä TKI-toimia tai osana mahdollista EU:n IPCEI-rahoitusta tulisi myös tukea kyseisen aihealueen TKI-toimia.

<u>Muut politiikka-alueet</u>

VTT pitää tärkeänä E-jatkokirjeen kantaa ”*Suomi katsoo, että rahoituskehyksellä tulisi jatkossakin tukea **EU:n ilmastotavoitteiden** saavuttamista*”. Lisäksi VTT kannattaa E-jatkokirjeen painotuksia **puhtaan siirtymän, kierto- ja biotalouden ja biopohjaisten ratkaisujen** osalta.

E-jatkokirjeen mukaan tulevan rahoituskehyksen osalta myös **maatalouspolitiikkaan** kohdistuu mahdollisia uudistuksia. VTT nostaa esiin E-jatkokirjeen kannan ”*Ruoantuotannon turvaaminen on tärkeää myös huoltovarmuuden näkökulmasta*” ja korostaa, että uudet teknologiat ja niiden käyttöönotto auttaisivat ruoantuotannon monipuolistamisessa sekä EU:n resilienssin, omavaraisuusasteen ja ilmastokestävyyden parantamisessa. Nykyisen ruoantuotantojärjestelmän kehittämiseksi on panostettava pitkäjänteisesti uudistaviin ratkaisuihin (esim. solumaatalous, kasvipohjaiset innovaatiot). EU-sääntelyn tulee tukea ja mahdollistaa uusia ruoantuotantotapoja monipuolisesti, jotta voidaan hyödyntää uusien ruoantuotanto-teknologioiden tarjoamia mahdollisuuksia kestävän ruokajärjestelmän rakentamiseksi. Esimerkiksi bioteknologia voi auttaa vähentämään EU:n ulkoisia riippuvuuksia maatalous- ja elintarvikesektorilla. Bioteknologian työkalujen valjastaminen maatalouden ja ruokasektorin käyttöön voi olla kriittinen rakennuspalikka pyrkimyksissä vähentää maatalous- ja ruokajärjestelmien kokonaisympäristöjalanjälkeä ja tukea EU:n ilmastoneutraaliustavoitteen

saavuttamista. EU:n ruokajärjestelmän, jonka tiiviinä osana myös maatalous on, pitäisi olla rohkeasti uudistava ja uusimpia teknologioita ja ratkaisuja hyödyntävä.

E-jatkokirjeen mukaan ”*tulevan rahoituskehyksen valmistelussa on painetta **koheesiopolitiikan** rahoituksen vähentämiselle ja sen rahastomallien uudistamiselle*”, jotta koheesiopolitiikalla voitaisiin paremmin tukea uudistuksia. VTT pitää tärkeänä, että innovaatiokyvykkyyksien, uudistumisen ja tulevaisuuden kilpailukyvyn kehittäminen näkyisi olennaisesti myös koheesiopolitiikan painotuksissa. VTT tukeekin E-jatkokirjeen kantoja, joiden mukaan ”*tulevan koheesiopolitiikan sisällöllisten painopisteiden osalta Suomi korostaa EU:n strategista kilpailukykyä ja EU:n kokonaisturvallisuutta*” sekä ”*strategisen kilpailukyvyn näkökulmasta ennakkovaikuttamistyössä tulee erityisesti painottaa koheesiopolitiikan välineiden soveltamista innovaatioihin, puhtaaseen siirtymään ja osaamisen kehittämiseen*”.

On erittäin kannatettavaa, että E-jatkokirjeessä suhtaudutaan avoimesti rahoitusratkaisuihin **Ukrainan** tukemiseksi.

VTT katsoo, että **puolustusalan tutkimus ja kehitys on elintärkeää EU:n puolustusvalmiuksien tukemiseksi.** E-jatkokirjeen kannan mukaan ”*Suomi pitää tarkoituksenmukaisena puolustustutkimuksen ja -kehittämisen sisällyttämistä osaksi tulevaa TKI-rahoituksen kokonaisuutta.”* Lisäksi *”Suomi pitää tärkeänä, että EU:n tulevassa tutkimus- ja innovaatio- ja kilpailukykyrahoituksessa tulisi rahoittaa läpileikkaavasti kaksikäyttöhankkeita sekä hankkeita, jotka edistäisivät kriisinkestävyyttä, kyberturvallisuutta ja yleistä varautumista*.” Lisäksi E-jatkokirjeen mukaan ”*Suomen tavoitteena on, että nykyistä suurempi osuus rahoituksesta kohdennettaisiin puolustustutkimus- ja kehittämisvaiheen toimien tukemiseksi EU:ssa nykyisen Euroopan puolustusrahaston tai sitä vastaavan järjestelyn tapaan*”. Lisäksi ”*Suomi katsoo, että kaksikäyttötarkoituksiin kohdistuvaa TKI-rahoitusta tulisi painottaa laajasti rahoituskehyksessä*.”

VTT tukee vahvasti edellä mainittuja kantoja ja korostaa, että teknologia on noussut merkittävään rooliin nykyajan sodankäynnissä. Investoimalla tutkimukseen ja kehittämiseen EU voi parantaa puolustusvalmiuksiaan ja kilpailukykyään. Unionin tasolla yksi keino tehostaa puolustusalan tutkimusta ja kehitystä olisi **Euroopan puolustusrahaston (*European Defence Fund, EDF*) vahvistaminen ja nopeuttaminen.** EDF kannustaa ja tukee yhteistyöhön perustuvaa rajat ylittävää puolustusalan tutkimusta ja kehitystä. EDF on tunnustettu tärkeänä välineenä, joka tuo yhteen yrityksiä ja tutkimustoimijoita eri puolilta EU:ta.

”**New Defence**” tarkoittaa ilmiötä, jossa puolustusmarkkinoille nousee alun perin siviiliteknologialähtöisiä yrityksiä, jotka voivat tuoda nopeutta, ketteryyttä ja innovaatioita perinteiseen puolustusteknologian kehittämiseen. ”New Defence” ja kaksikäyttöteknologiat tarjoavat Euroopalle monia mahdollisuuksia ja siksi onkin kannatettavaa, että tutkimuksen ja innovoinnin sekä puolustusteemojen rahoituksen välisiä yhteyksiä kehitetään. EU:n rahoitusvälineillä on tuettava kaksikäyttöisten ratkaisujen kehittämistä tehokkaasti ja **tuettava kaksikäyttöteknologiaa kehittävien yritys- ja tutkimustoimijoiden osallistumista yhteiseurooppalaisiin tuotekehitysprojekteihin**.

Espoo 21.5.2025

Janica Ylikarjula
Vice President, International Affairs & Policy
VTT